

MILOSRDENSTVÍ: PROMĚŇUJÍCÍ MILOST A POSLÁNÍ

SEKULÁRNÍ FRANTIŠKÁNSKÝ ŘÁD A SKUTKY MILOSRDENSTVÍ

*P. Lino Temperini TOR*¹

"Vroucně si přeji, aby křesťanský lid během svatého roku přemýšlel o *skutcích tělesného a duchovního milosrdenství.*"²

Skutky milosrdenství

"*Skutky milosrdenství jsou činy lásky, kterými pomáháme svému bližnímu v jeho tělesných nebo duchovních potřebách*" (Katechismus katol. církve, par. 2447). Katolická církev vždy projevovala obzvláštní lásku potřebným na těle i na duchu. Následovala tak Ježíšovo učení a příklad raně křesťanských komunit.

Ježíš také naznačuje rozsah naší slitovné lásky: "*Buďte milosrdní, jako je milosrdný váš Otec.*" (Lk 6:36).

Skutky milosrdenství jsou zmíněny v úryvku evangelia podle Matouše o posledním soudu (25: 31-46). "Pohřbívat mrtvé" je vzato z knihy Tb 1:17. Běžné chápání má původ u sv. Tomáše Akvinského v: *Summa Theologiae*, Pars II-II, q. 23, a. 2-3; q. 32. a. 2 to 1.

Svatý František z Assisi a milosrdenství

Milosrdenství má v duchovní zkušenosti sv. Františka stěžejní postavení. Chudičký z Assisi začal svůj život konverze tím, že projevils milosrdenství. Byl nasycený milosrdenstvím dobrotivého Boha a chtěl konat gesta milosrdenství. V Závěti (Odkazu) vzpomíná: "*Pán mě dovedl mezi malomocné a prokazoval jsem jim skutky milosrdenství.*" (srv. Závěť, 2. věta; FF110³).

Pro sv. Františka "konat milosrdenství" znamená konkrétní činy a ne jen pocity soucitu. Začal tím, že políbil malomocného! Boží milosrdenství se vine celým jeho životem a řídí rytmus jeho apoštolátu ve světle evangelijní zvěsti.

¹ P. Lino Temperini je bratr z provincie sv. Františka z Assisi a pro svoji znalost tématu byl požádán o napsání tohoto článku bratrem Amando Trujillo Cano. V současné době je místním asistentem SFŘ v Římě.

² Papež František v bule vyhláující mimořádný svatý rok milosrdenství: *Misericordiae vultus* (=MV) 15.2.

³ L. TEMPERINI, *Misericordia*, v: *Dizionario Francescano*, Padova 1995, 1141-1150.

Ve své Závěti z roku 1226, v předvečer své smrti, znovu prochází svůj život ve světle božského a lidského milosrdenství. Pod vedením Božího milosrdenství se Chudičský z Assisi stal služebníkem milosrdenství a začal sloužit malomocným⁴.

Sv. František objímá malomocného.

Evangelijní chudoba a Třetí řád svatého Františka

“Kající bratři a sestry” jsou jako synové sv. Františka z Assisi silně zapojeni do praktikování těch nejryzejších hodnot evangelia, a to obzvláště do dvojice kajinnost - skutky milosrdenství. V tomto kontextu vystupuje otázka chudoby.

Srovnání s 1. a 2. řádem nám osvětlí důležitost chudoby jako základu pro františkánskou rodinu. 1. a 2. řád chápe “svrchovanou” chudobu z její asketické a kristologické stránky. Víme o nesmírném množství literatury a nekonečných debatách o tom, jak žít františkánskou chudobu. Chudoba je považována za teoretickou hodnotu a stává se ideálem, který stimuluje rozličné vnitřní síly. Po dobu mnoha století polarizoval problém evangelijní chudoby zúčastněnou inteligenci a osoby na cestě k dokonalosti. Svrchovaná chudoba - podle Potvrzené řehole 6.4 a Řehole sv. Kláry 8.4 - o věci ochuzuje a obohacuje o ctnosti. To člověka osvobozuje a umožňuje těsnější přimknutí se ke Kristu a k bližnímu.

“Františkánští kající”, sekulární ani regulární, nevstupují do sporů o chudobě Krista a apoštolů, prvotní a středověké církve, sv. Františka a jeho následovníků. Terciáři obvykle volí evangelijní chudobu zaměřenou na sociální a charitativní pomoc. Nevylučují ale biblický smysl pro napodobování Krista, který “sám sebe zmařil” (Fil 2,7) a funkci asketického očišťování. To vše je přítomno a působí, ale spíše implicitně.

Věrné přilnutí k praxi křesťanské lásky a oddanost každodennímu životu nedovoluje bratrům a sestrám Třetího řádu sv. Františka zastavit se na abstraktních diskusích, které jsou neplodné, pokud ne přímo drásající a zhoubné. Františkánský svět neminul jistý narcismus chudoby, který vyvyšuje chudobu jako absolutní a idealizovanou hodnotu, často mimo skutečný reálný život.

Pokud se kající sestra nebo bratr rozhodne žít bez movitého majetku nebo věnuje svůj majetek závětí “společenství kajících”, má před očima a v srdci rozličné potřeby chudých a množství charitativních služeb poskytovaných v jejich prospěch.

⁴ Cf. L. TEMPERINI, *Francesco di Assisi. Cronistoria Psicologia Itinerario spirituale*, Torino 2012.

Třetí řád sv. Františka má původ ve světě a zůstává "ve světě", mezi lidmi, nebo alespoň blízko existenční realitě lidí. Sdílí problémy lidí a velkodušně koná skutky milosrdenství. Orientace na konkrétnost chudoby/křesťanské lásky je motivována faktem, že terciáři jsou ve většině případů prostí lidé, kteří se moc nezajímají o akademické sofistikovanosti, nejsou zběhlí v teologii a nemají zájem o abstraktní diskuse. Jsou to lidé ponoření do každodenního života a chtějí mít účast na tišení utrpení druhých.

V tomto duchu bratrstva Třetího řádu vlastní majetky a nepohrdnou přijmout dar na svou organizaci, bez formálních maskovacích manévrů. Majetky nejsou pro výlučné použití samotných terciářů, vychovaných v prostém životě a ve svobodě, ale pro potřeby druhých!

Mezi slovem Božím, které je živé a ostřejší než ostří meče (srv. Židům 4:12) a efektivní pozorností k materiálně a duchovně chudým existuje významná spojitost. Jedním aspektem posledního soudu na konci časů je ověření skutečného žití evangelia z hlediska vykonaného charitativního díla (srv. Mat 25: 31-46). Služba lásky, tj. skutky tělesného a duchovního milosrdenství, bude mít váhu na vahách Soudce. To bude konkrétní kritérium pro posouzení naší pozemské existence.

"Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska" (1 Jn 4:8). "Kdo nemiluje, zůstává ve smrti" (1 Jn 3, 14). Vskutku: "Kdo nemiluje svého bratra, kterého vidí, nemůže milovat Boha, kterého nevidí" (1 Jn 4, 20). To je důvod, proč se nám neviditelný Bůh stal viditelným v Kristu, který se stal člověkem a ukázal se nám.

Nestačí milovat slovy: musíte milovat "opravdovým činem" (1 Jn 3,18). Víra křesťana, která je lhostejná k chudákovi, je mrtvá, je to jen dojem či iluze, jak by řekl svatý Jakub (Jak 2:2; 2:14).

Třetí řád proto během velké éry františkánské chudoby přichází se svým vlastním stylem, inspirován apoštolskou komunitou a částečně podle vzoru prvotní církve: podělit se o chléb s hladovým, přijmout člověka bez domova, obléci nahého, promluvit s přehlíženým, podpořit nezaměstnaného, utěšit nešťastného, poučit zbloudilého, povzbudit slabého atd. (srv. Iz 58:7).

Toto je program našich kajících bratří a sester, kteří následují příklad Františka z Assisi, který se všeho zbavil a věnoval se malomocným. Stal se chudým, aby mohl dát, aby se majetek mohl proměnit ve skutky milosrdenství ve jménu Kristově.

Starobylá řehole 3. řádu⁵ (*Memoriale propositi*) z roku 1221 v duchu lásky Františka nařizuje, aby každý kající dal alespoň jednu minci, aby ministři bratrstva mohli uspokojit potřeby chudých (č. 20). Také kajícím bratrům doporučuje nějaké, alespoň skromné, dílo milosrdenství. Členové řádu se musí oblékat skromně, postit se a abstinovat, aby byli svobodnější a k dispozici pro službu bratřím (č. 1-11 a 22f). Musí též poskytnout cokoliv je zapotřebí pro nemocné (č. 22).

Řehole kajících neboli řehole Mikuláše IV. (1289)⁶ opakuje evangelijní přikázání lásky a vztahuje je na ně samotné ve službě bratřím. *Memoriale propositi* hovoří o "*opera misericordiae facienda*" (konání díla milosrdenství, č. 21) a Řehole Mikuláše IV. hovoří o "*misericaordiae opera exercenda*" (cvičení se v díle milosrdenství, 12.9). Tato řehole (*Rp*) vybízí každého darovat běžný peníz, tak aby byly uspokojeny potřeby chudých a nemocných (12, 3-7).

Žít a oblékat se jako skutečně chudý, vytrvale se postit. Spolu s tím mohou kající bratři a sestry pečovat o méně zámožné, kteří jsou často vytlačováni na okraj pohyby nepokojné a často nelidské společnosti (srv. *Rp* 3, 5 a 8).

⁵ Viz kritické vydání v: L. TEMPERINI, *Carisma e legilazione alle origini del Terzo Ordine di S. Francesco*, Editrice Franciscanum, Rome 1996, str. 77-109.

⁶ Plný text v L. TEMPERINI, *Carisma e legilazione*, cit., str. 113-155.

Nářek ubožáka a řeč faktů

Františkánské studie v posledních desetiletích vynesly na světlo historické doklady, které dokumentují charitativní činnost kajících - františkánských terciářů. Terciáři se nevěnují teoretickým problémům a neúčastní se debat o povaze evangelijní chudoby, ať už kvůli kulturnímu omezení nebo protože jsou plně zaměstnáni denním životem společnosti. Zato se dívají do tváře reality a jsou všímaví k nářkům ubohých. Znamení doby a historické výzvy pobízí terciáře, aby zasahovali v konkrétních těžkých situacích.

Svědectví historických pramenů a archivní dokumenty nám představují velké množství kajících - františkánských terciářů, kteří věnovali svůj majetek nebo jeho část na různá charitativní díla.

Mezi příjemci charitativních děl byli v minulých stoletích chudí obecně, dále poutníci, vdovy a dívky v nouzi, opuštěné děti, slepí, chromí, malomocní, zranění ve válce, nemocní ošetřovaní v nemocnici nebo doma. Péče byla věnovaná též vězňům. Kajícíci stavěli skromné útulky, vedli kantýny pro chudé, spravovali ubytovny pro dívky, ujímali se osiřelých dívek, pečovali o zotavení prostitutek, dohlíželi na poctivost na tržištích a na správné vážení, chránili veřejné zdroje, opravovali mosty atd. A to všechno zdarma a z vlastního majetku! Když chyběly prostředky, terciáři šli žebrať, aby mohli sloužit chudým a udrželi v chodu charitativní díla. Tato pestrá paleta skutků milosrdenství je bohatě zdokumentována vědeckými studiemi.⁷

Sekulární františkáni jsou posláni oživovat stále se vyvíjející nový svět a přitom se nechat formovat Božím milosrdenstvím, které miluje a odpouští, osvěcuje a zachraňuje, naléhá, ale nevynucuje násilím. Bůh nás miluje se shovívavou láskou, která dává a nic nežádá. Jeho láska nás pudí, abychom sami následovali strategii božské lásky a převáděli do praxe terapii lásky.

Svatý Ludvík, francouzský král, patron Třetího fr. řádu, obsluhuje u stolu chudé (miniatura v životopise napsaném Vilémem ze Saint-Pathus, rukopis 5716, list 137, Národní knihovna v Paříži)

⁷ Dokumentace konkrétních děl viz L. TEMPERINI, *Il penitente francescano nella società e nella chiesa nei secoli XII-XIV*, in AAVV, *La "Supra montem" di Niccolò IV (1289): genesi e diffusione di una regola*, ed. *Analecta Tor*, Roma 1988, str. 366-367; ID., *Penitenti poveri per servire i poveri (sec. XIII-XV)*, v *Il Signore ti dia pace*, Bologna 1991, str. 107-119.